

Aarlige Storthing (1)

Taler

Johan Sverdrup

Dato

18 januar 1866

Sted

Stortinget

1 I vor som ethvert andet Lands Nationalforsamling maa naturligvis en hel Skala af Meningsnuancer i politisk Henseende være repræsenterede. Disse Meningsnuancer samle om sig en Gruppe af Represæntanter, der ophøie dem til en Magt. Dersom man nu ikke skulde kunne handle, uden at enhver af disse

5 Magtgrupper kunde beregne Resultatet for en længre Tid og dets Konsekvenser ud over en Menneskealder, vilde ethvert Lovgivningsværk standse. Det er en klar sag, at Samvirken er den pligtvei, der er foreskrevet os, saa længe det lader sig forsvare for de nærmest forestaaende Maal; det øvrige faar staa i Udviklingens Haand.

10

Derfor er det ganske vist saa, at nærværende Sag for mig stiller sig i sine Følger noget anderledes end for flere andre af mine Medrepræsentanter. I selve Udviklingen ligger der noget, som med Nødvendighed medfører, at man ingenlunde kan standse paa den konstitutionelle Bane, men at Opgaven i en

15 eller anden Form vil ligge deri, at fuldkommengjøre Konstitutionen, for at dens Resultater kan blive saa meget mere fuldkomne. Man har sagt, at Forslaget ikke kom frem af Hensyn til Begivenhederne i Sverige; nei ganske vist ikke, det ved ingen bedre end jeg. Det vilde ogsaa have været meget at beklage, om Forslaget ikke var fremkommet af anden Grund end Hensynet til den Reform, der nylig

20 er foregaaet i Broderriget, med al Aerkjendelse forøvrigt af dens Betydning for Sverige og Norden i det hele. Det vilde være beklageligt, om vor Udvikling skulde have en saa langsom Gang, at vi ikke uden dette skulde kunne gribe Institutioner, som i og for sig vare gavnlige for os. Sagen er, at Forslaget er sprunget ud af vor egen Erfaring under vort konstitutionelle Liv, hvilket visselig

25 er ført med et saadant Maadehold i enhver Henseende, at man ikke skulde kunne kalde det et stærkt Uroens Hjul, der havde gaaet for raskt rundt. Det er et politisk Lotteri, der har fremstillet det som en Gevinst for Nationen.

I sin sidste Grund betegnede Forslaget intet principielt, hvorvel det var

overordentligt vigtigt i sine Følger, og jeg vil derfor sige, at den Votering, der foregaar idag, er en skjæbnesvanger Votering; men det gjælder intet Princip, kun Betingelsen for dets Anvendelse. Allerede den første Gang, da der i dette Land blev besluttet om en periodisk Sammentræden af den lovgivende Forsamling, 35 fremstillede Sagen sig som et Hensigtsmæssighedsspørgsmaal. Den Gang forelaa der flere Forslag; den Mand, som havde størst Andel i vor Konstitutions Tilblivelse, holdt paa toaarlige Storthing; andre foreslog treaarlige, enkelte endog femaarlige, og det gjaldt at træffe det efter Tidsomstændighederne passende, det, der kunde give de Principer, Grundloven vil have gennemført i 40 Samfundet ved Folkets Repræsentanter og den exekutive Magt, den største Virksomhed: Den Gang var Forestillingen om Statsforfatningens Betydning noget forskjellig fra den, der nu næres i al Fald af den store Flerhed; man saa i den mere en Garanti mod Misbrug end en stor Løftestang for alt sandt, ret, stort, godt, skjønt, passende, mandigt og værdigt inden Samfundet. Dette 45 maatte have en nødvendig Indflydelse paa Spørgsmaalet om Nationalforsamlingens Sammentræden; naar den alene skal forebygge Misbrug, behøver den ikke saa ofte at træde sammen, som naar den skal medvirke ved store Anledninger; men det er min Mening, at man har overseet, at Grundloven var saaledes formet, at den enten maatte gaa i Stykker, eller man fik sørge for, at 50 dens Principer kunde gennemføres og kom til at virke med fuld Kraft.

Det er en Selvfølge, at de lokale Forhold og de temporære Omstændigheder i 1814 gjorde sig gjældende ved Spørgsmaalets Afgjørelse; den Gang var Fremkomsten vanskelig, saa der hengik lang Tid, før end Vedkommende 55 samledes. Vore Forhold var lidet udviklede og det var netop, som en Repræsentant paa en anden Maade havde erindret om, ved at citere en Eidsvoldsmands Ord, hvis Visdom ingen kan respektere mere end jeg, at vore Fædre ikke hande den ringeste Forestilling om, at Udviklingen skulde tape et saadant Omfang og en saadan Betydning som skeet er. Det er dette, man ikke 60 maa glemme, naar man til Forsvar for det bestaaende appellerer til Fædrenes Visdom.

Naar man taler om, hvad der kan bidrage til en mere fuldstændig og fuldkommen Gjennemførelse af Grundlovens Princip og Anordninger, er det 65 en rimelig Sag at sige, at de Instrumenter, hvormed der skulde virkes, altid maatte være Gjenstand for en fortsat omhyggelig Opmærksomhed; man kan aldrig ophøre med at arbejde, aldrig ophøre med at faa dem fuldkomne nok i denne Retning.

Man har sagt, at man vel kan tillægge hvad der er passeret i Sverige stor Betydning, men at det er bedre at bide og se, hvilken Erfaring man kan hente derfra. Jeg vil allerede hente Erfaring derfra. Det er gaaet Sverige saaledes: Tidligere havde de femaarlige Rigsdage, men man følte, at dette ikke kunde gaa; 75 saa fik de treaarlige, men heller ikke dette gik, og man er nu gaaet over til aarlige, og det uagtet der i Sverige er flere Grunde til at blive staaende ved treaarlig Samlingstid end hos os. Man havde nemlig der i Mellemtiden flere Institutioner til Fremme af det forfatningsmæssige Liv og de vigtige Anliggender, nemlig en Justitieombudsmand, Fuldmægtige ved Rigsjældskontoret m. fl., alt 80 Institutioner, der vare af stor Betydning i Forfatningslivet. Men desuagtet har Sverige tiltrods for al den Modstand, som Interesse, Indifferentisme og Inertie kunde lægge i Veien, bestemt sig til at gaa over til aarlige Rigsdage.

Jeg vil i Anledning af en tidligere Talers Ytringer fremstille, hvorledes Tingen 85 vilde have stillet sig, hvis man nu skulde beslutte en Grundlov. Hvem vilde da ikke tilkjende den lovgivende Magt det endelige og sidste Ord i Samfundets Anliggender, fordi dette kunde føre til parlamentarisk Regjering, eller fordi det om et Hundrede Aar skulde kunne lede til Republik? Eller - paa den anden Side sige, at det vilde være nødvendigt ikke at tillægge den exekutive Magt saa store 90 Prærogativer som skeet, fordi det vilde gjøre vor Forfatning til et Skin? Der kan ræsonneres fra begge Sider og saadant Ræsonnement er gjort gjældende af en æret Repræsentant her idag, men skulle vi tage Tingen paa den Maade, maa vi ikke alene standse ligeoverfor alt, hvad der er af ringeste Betydning, men vi maa sige, at Grundloven indeholder den største Fare og giver Grund til de største 95 Betæneligheder; alle sindige Mænd maa kaldes paa Post for at ikke en politisk - reformerende Uro skal gribe os og føre os paa Afveje. Det lader til, at man tror, at man kan skrive ind og tid de store Bevægelser, der gribe Samfundet, men saaledes maa man ikke forestille sig Tingen. Er der Magter i Samfundet som ved, hvad de vil, og har Vilje til at sætte det igjennem ved Grundloven som den nu er; 100 er der blandt Vælgerne Enighed om en bestemt Anskuelse, saa spørger jeg i alle Himles Navn: hvem skal være dem til Hinder i at sætte den igjennem? Ikke Grundlovens Ord og Bestemmelse, men Tingenes egen Magt og Udvikling i Samfundet er det bestemmende. At Storthinget sammentræder hvert tredje Aar er ingen Hindring i saa Henseende, thi man kunde sætte hvilken som helst 105 Mening igjennem lige saa godt da, som om der var aarlige Storthing. Tror man da, at hvor det gjælder betydelige Ting eller Institutioner, der saa at sige udgjøre en Del af Menneskets Hjerteblod, disse da ville standse op for et Aars

Udsættelse? Det er saalænge man befandt sig i en vaklende Udviklingstid, at
110 meget kunde gaa op og ned, men hvad Folket alvorlig vil og hvad det tror tjener
til sit bedste, slipper det ikke saa let, men sætter det igjennem. Men hvorledes? jo
maaske ved Midler, der maatte være stærkere end nødvendigt, hvor der var
opført unødvendige Skranker.

115 Jeg er her kommen ind paa en Side af Sagen, som er af den allerstørste
Betydning. Man har sagt, at hyppigere Thing ville medføre en bestandig Feber,
men dette er saa grundfalsk som noget kan være. Det er just det, som man
jævnlig er nødt til at beskæftige sig med, der ogsaa medfører en Jævnhed i
Opfatning og Ro. Tvertimod, dersom man tog Thing hvert andet Aar, kunde
120 der snarere være Tale om toaarig Feber; der blev da snart koldt, snart varmt i den
politiske Temperatur, en Vexling, der ikke var tjenlig til det gode.

Det egentlige store ligeoverfor Folkerepræsentationen som saadan ligger deri, at
den jævne, aarlige Sysselsættelse med Statens Anliggender og Visheden om at
125 maatte befatte sig dermed gjennem en lang Periode, gjør Repræsentanterne
dygtigere for sin Gjerning og lader dem dybere føle sit Ansvar. Den, som kun en
enkelt Gang har dermed at gjøre, - i al Fald hvis han ikke er vis paa, om han
oftere skal blive kaldt til Virksomhed i denne Retning, - opfatter sin Stilling i det
Øieblik ganske anderledes end den, som ved, at han maa have med disse Ting at
130 bestille gjennem et længere Tidsrum. Det første er, at alle Interesser komme til
sin Ret; det næste, at der bliver stillet saadan Fordring til Repræsentanterne, at
enhver føler Muligheden af selv at blive opfordret til under eget Ansvar at
gjennemføre sine Forslag og Forholdsregler. Dette er den sidste Garanti, som
ikke ligger i nogen skreven Lov, det moralske Hensyn, som man her har troet at
135 kunne omtale med en vis Ringeagt, men som har sin store Betydning. Det
skulde være besynderligt, om vi ved at faa aarlige Storthing skulde have Udsigt
til at faa en mindre god Repræsentation. Pleier da en Mand at blive mindre
dygtig ved oftere at beskæftige sig med sine Ting, ved at opofre sig for sit Kald?
Jeg anser det gavnligt for et Land, at der uddanner sig en Gruppe af Mænd, som
140 fortrinsvis, kunne bære og opofre sig for det politiske Livs Udvikling; det vil
hindre, at der kommer noget vilkaarligt og tilfældigt ind i dets hele Gang.

Vel nok, at der tales om Sindighed, men et Skib faar ikke have Ballast alene; det
maa ogsaa have Seil i Raar og Top. Skulde man ikke tiltro vor Nation at kunne
145 deltage i et sundt og jævnt politisk Liv, indser jeg virkelig ikke, hvorledes man
kan nære Forhaabninger om dette Lands Fremtid. Vort Forhold til Sverige maa

nødvendigvis fremkalde en Kappestrid. Hvorledes skulle vi kunne være forenede, om vi ikke ere i Stand til at følge med i et jævnt politisk Liv? Og dette
150 er det, som forglemmelig vil tilveiebringes ved aarlige Storthing.

Det konservative Element er fremhævet som noget, vi nøie maa agte paa, inden vi bestemme os i nærværende Sag. Man siger, der var lidet af dette før i vort Forfatningsliv, og at der maaske vilde blive mindre deraf, end ønskeligt, naar det
155 skulde være Folket tilladt hvert Aar gennem sine Repræsentanter at bestemme eller være med at bestemme Statsøiemedets hvad og hvorledes. Jeg formaaer ikke at dele den Opfatning, eller gjøre mig det rigtig klart, hvad dermed er ment. Ligesom der skulle være en Modsætning mellem Orden og Fremskridt, hvortil der ikke findes noget tilsvarende i Livet eller Tingene! Det vil være forgjæves at
160 sætte disse Ting mod hinanden som modstridende. Nei, Sagen er den, at Forskjellen mellem de saakaldte Konservative og Fremskridts mænd, i al Fald dem, som mener det oprigtigt, ligger deri, at de første vil Bevarelsen af, hvad der er godt, medens Fremskridtsmændene vil ikke alene det, men tillige meget mere som er godt. Naar man har Vanskelighed for at kunne sætte visse Meninger
165 igjennem og kalde til Live visse Foranstaltninger, hvorpaa man lægger Vægt, saa danner der sig altid blandt Folkets Repræsentanter, som blandt andre handlende Mænd, Grupper, som synes at have mere tilfælles, end det virkelig vilde vise sig at være Tilfældet under andre Forhold, saaledes ligeoverfor Spørgsmaalet om Folkerepræsentationens Indflydelse paa de offentlige
170 Anliggender. Saalænge man tror, at der er unødvendige Skranker og at unødvendig Forhaling finder Sted, vil der visselig vise sig et vist Fællesskab i Handlemaade og Virken, som synes at spaa, at et overveiende Parti vil danne sig inden Forsamlingen. Men saa er det ikke; lad først Hindringerne falde væk og Forsamlingen vil opløse sig i Grupper med meget forskellige Interesser, og et
175 konservativt eller retarderende Element vil vanskelig mangle. Sagen vil stille sig saaledes, at der bliver en gavnlig og naturlig Vexelvirkning. De forskellige Interesser vil vexelvis gjøre sig gjældende under Forhandlingernes Gang. Er der noget Menneske, som vil ønske, at nogen af disse store Sider af det politiske Liv skulde trænges tilbage? Det vilde være det uheldigste, man kunde tænke sig.
180 Naar man desværre ofte har havt Grund til at udtale denne Mening, at de liberale Sider af Nationalforsamlinger ikke har svaret til, hvad der kunde fordres og ventes af dem, saaledes med Hensyn til Lovforslag o.s.v., kommer det for en væsentlig Del deraf, at deres Stilling have været saadan, at de ikke har kunnet
185 gjøre sig noget Haab om at faa sine Foranstaltninger gennemførte, og at de ikke have den stærke Bevidsthed om, at de kunne blive kaldede til under eget Ansvar

at sætte dem i Værk. Det er derfor inden Folket selv, at det vexlende Herredømme er saa absolut nødvendigt for Samfundets Trivsel.

190 Man maa endnu, naar man har Repræsentationen nærmest i Betragtning, erindre, at hvad der paa den ene Side kan tabes derved, at en enkelt Mand, som finder sig for meget besværet ved at møde hvert Aar, holder sig tilbage, mere end dobbelt og mangedobbelt vil vindes derved, at Repræsentationen i det hele faar en høiere politisk Uddannelse, tilegner sig et sikrere og videre Overblik over
195 Sagerne og en finere og renere politisk Takt. Dette er en nødvendig Følge af den foreslaaede Forandring, idet alt hvad Nationen formaaer at præstere, vil blive kaldt til Live.

Man har troet herimod at kunne holde Erfaringer fra Danmark, og der er i den
200 Anledning refereret Ytringer af danske Statsmænd, som vist ville glæde sig over, at de her faa større Anerkjendelse end i deres Fædreland. Men hvorledes staar Sagen der? Den Gruppe af Statsmænd, hvis Ord man har citeret, stod allerede, da Danmarks Forfatning blev givet, paa det Standpunkt, at de vilde have toaarlige Rigsdage, og med alt gammelt Pedanteri og reaktionær Seighed ere de
205 blevne staaende derved. Netop Danmark, antager jeg, leverer os Exempler af den høieste Vægt i det Spørgsmaal, hvorom her handles. Danmark blev, strax efter at have givet sig sin Forfatning, indvævet i de ulykkelige Forhold, hvorunder det har lidt og fremdeles lider; der er overgaaet dette Land Begivenheder, som vel kunne bidrage til at svække Lysten og Viljen til at beskæftige sig med det
210 offentlige Liv, der kræver Anstrængelser og Opofrelser fra Borgernes Side, men desuagtet er det ikke lykkedes at faa fjernet Bestemmelsen om aarlige Rigsdage. At man under saadanne Forhold, under synlige Bestræbelser for at imødegaa større Magters Ønske, efter store Ulykker ikke kan faa dette afskaffet, det er Bevis paa, at Tingen staar sin Prøve, naar det kommer dertil. Kjendsgjæringer
215 tale stærkere end Ord. Det danske Folk ved, hvad det har faaet, og vil holde derpaa, og naar en enkelt malkontent Statsmand der nede fremhæver en Betragtning, som gaar i en anden Retning, bør det ikke virke paa Pluraliteten af de norske stemmeberettigede, eller specielt Gaardbrugerne. Man finder nemlig, at Danmarks egentlige Kjerne, Bondestanden, vil faa for megen Indflydelse;
220 man ser, at de, som nødigst har givet sit Bifald til aarlige Rigsdage og ført det store Ord, staa paa Veie til at miste sin væsentlige Indflydelse, og denne at gaa over i andre Hænder. Dette gjør enhver norsk Storthingsmand vel i at lægge Mærke til. Man kan ikke tage en dansk politisk Avis i Haanden uden at se, at Tanken om Bondevennernes for store Magt og Indflydelse er det, som staar bag

ved alle de Forandringer, som i den senere Tid ere foreslaaede i den danske Grundlov.

230 Det samme Fænomen vil upaatvivlelig inden kort Tid vise sig i Sverige; der vil ikke være gaaet Decennier hen, inden man ogsaa der faar høre om et Bonderegimente. Men se om det da vil hjælpe i Sverige at tale om: vi faa se at faa to- eller treaarlige Forsamlinger igjen! Den svenske Bondestand vil nok sørge for, at det blev den af de nye Bestemmelser, der sidst skulde røkkes i den svenske Grundlov.

235 Jeg hører til dem, som have været med at bringe det foreliggende Forslag frem fra først af. Nu er det en selvfølgelig Sag, at jeg ikke kan gjøre noget som helst Krav paa at have gjort dette som den, der tør rose sig af en Statsmands Egenskaber og Stilling. Hverken mine Evner, Kundskaber eller Kaar hæver mig
240 over Folket. Jeg er et Folkets Barn, blandt det er min Plads, og til det er jeg bundet med Baand, der ikke kan sønderrives. Har jeg nogensinde været daarlig nok til at tænke anderledes, da var det en forbifaren Drøm. Fra denne min ringe Plads af har jeg bidraget mit til, at Forslaget maatte komme frem; hovedsagelig fordi det ved Studium og Erfaring er blevet mig indlysende, at det, hvorpaa det
245 kommer an i ethvert Samfund og især i vort, saaledes som vor Forfatning er organiseret, er den størst mulige Forbindelse mellem den udøvende og den lovgivende Magt. Jeg har fundet for mig, en Forfatning, der er indrettet efter et System, der synes at lægge an paa at stille Statsmagterne i et Forhold, som lægger Vanskeligheder i Veien for Samvirkningen i Stedet for at befordre den. Idet jeg
250 videre ser, at den exekutive Magt bestandig vil have Kraft nok til at udføre sin Gjerning og Leilighed nok dertil derved, at den er bestandig virkende, maa jeg fæste Opmærksomheden ved at bringe den Folkemagten imøde, saaledes som den er kaldet til at virke ved Grundloven. Det er dette, som Forslaget i sin Grund gaar ud paa: at frembringe en jevn, omfattende, uafbrudt og muligst
255 kraftig og indsigtfuld Samvirken fra begge Statsmagternes Side. Intet Princip er berørt og modificeret; man har blot søgt at gjøre dem virksommere. Det er denne Grundtanke, jeg beder fastholdt ved Bedømmelsen af Forslaget. Jeg tror, at man ved nærmere Overveielse skal finde, at dette er det, som giver det sin Karakter og Betydning, hvilket forøvrigt naturligvis kan belyses i mange
260 Retninger. Thi saa vigtigt er Forslaget. Men det vilde være at lægge for stor Byrde paa Forsamlingens Tid at gaa nærmere ind herpaa.

En Taler har sagt, at han vilde ønske, at naar Storthinget flyttede ind i en ny, lys

265 og herlig Bolig, det da vilde tage Grundloven med sig. Ja, det Ønske have vi
allesammen. Men idet jeg forfølger denne Tanke, vil jeg sige, at ligesom vi have
bygget et Hus, der er Nationalforsamlingen værdigt, saaledes have vi fremfor alt
den Pligt paa os, at bygge vor Forfatnings Bygning saa fuldkommen for
Fremtiden som muligt ved at fortsætte Overbygninger og Tilbygninger. Det
270 Arbeide kan aldrig standse, hvis Forfatningslivet virkelig skal blive til Velsignelse
for vort Fædreland.

Kilde

Storthingstidende 1865-66, bd. 1, s. 226-229.

275

Emner

Innlegg i Stortinget, Parlamentarisme, Valg

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/aarlige-storthing-1>

280

285

290

295

300